

CAP A UNA NOCIÓ DE RELIGIÓ

Parlar ara i ací de religió pot semblar-vos fora de lloc, i potser és així, però al llarg d'aquestes línies us esmentaré uns quants exemples d'allò que podríem anomenar vivència religiosa.

Fent una mena de revisió històrica podríem situar les primeres publicacions en què s'estudia la religió des d'un punt de vista sociològic i, fins i tot, antropològic cap a 1870 (M. Müller i E.B. Tylor). Més tard va ser Evans-Pritchard qui estudià aquest tema. Però va ser E. Durkheim qui, amb el seu gran llibre de sociologia *Les formes elementals de la vida religiosa* (Edicions 62), va influir notablement en la concepció que hom hi tenia de religió, per exemple en M. Weber i en la corrent estructuralista de Lévi-Strauss.

(Cert grau d'estructuralisme és present en l'ús que fa Durkheim de l'adjectiu "primitiu", "originari". Un ús que trenca amb el vigent cap a principi de segle, on, per justificar una determinada situació contemporània i/o actual, hom pregunta pels orígens (perquè allò originari i primer en el temps és més pur: menys corromput. Durkheim, però, parla d'allò més senzill i essencial per l'existència d'un fenomen religiós).

Abans de Durkheim hi trobem definicions principals de religió. D'una banda la religió ve originada per l'observació de fenòmens naturals que produeixen en l'ésser humà l'observació de l'infinit i que després esdevenen divinitats. De l'altra,

allò que veiem en els somnis (la no-realitat) i la creença en l'existència d'ànimes ens condueixen a un culte religiós als avantpassats.

El problema que veiem és que aquestes definicions són reductives a col·lectius que adrecen el seu culte a divinitats i/o ànimes. Però la religió, a més, satisfà necessitats, no només dóna una explicació als fenòmens naturals i/o misteriosos -sinó hauria desaparegut en el moment que va nàixer la ciència. Ací he pressupost la tesi que apunta Durkheim: abans totes les àrees del coneixement, com poden ser la ciència, física, moral medicina, dret, filosofia, etc., les abastava la religió. La religió donava explicació de tot, però gràcies a descobriments físics, etc., llur relació, abans estreta, s'anava trencant i separant específicament en cada camp.

Tot i això, la religió encara és vigent entre nosaltres. La qüestió és: com ha persistit?

Per Durkheim l'ésser humà té una natura religiosa i és per això que no existeixen religions falses i que on hi ha un col·lectiu existeix una religió. Així, la religió funcionaria com una força moral reguladora de la vida social.

És més, el concepte explicatiu per comprendre la natura d'allò religiós no és el de divinitat (com he dit abans aquest és restrictiu), sinó el concepte de *sagrat*, amb el qual Durkheim pretén definir tota religió. Açò pot semblar molt pretencios i potser es

vol abastar massa amb aquesta pretensió però, com veurem, aquesta definició també encerta en molts punts.

La religió oposa dos "móns": el *sagrat* y el *profà*. És a dir, allò quotidià (*profà*) i allò que fem en moments en què participem de l'esfervescència d'un col·lectiu (*sagrat*). Aleshores, podem definir religió com un sistema de creences (pensaments, idees) i pràctiques (que responen a aquestes idees) relatives a coses sagrades que uneixen en una mateixa comunitat moral les persones que s'hi adhereixen.

Veiem què són aquestes coses sagrades.

Allò sagrat, en primer lloc, ho és per ell mateix. Podríem dir també que ho és per convenció, però de tal manera que, lluny de poder ser qüestionada, està protegida per una sèrie de prohibicions que giren al voltant de tota vivència religiosa i que, en ser transgredides en major o menor grau, tenen sobre nosaltres conseqüències tant morals (el rebuig de la comunitat moral, és a dir, l'església) com materials (qui és creient se sent culpable i castigat).

Fins ací, més que un article d'opinió sembla que he fet una construcció teòrica d'un concepte que duu a polèmiques i enfrontaments entre corrents religiosos incommensurables.

Qüestionem-nos, ara, com és la vivència religiosa.

És cert que tot el que he escrit fins ací recolza en

textos dels autors que he esmentat i que, tal vegada, ara poden semblar massa antics. És possible, però si apliquem part d'aquestes teoritzacions a moltes situacions actuals i quotidianes identificarem de seguida si es tracta o no d'una vivència religiosa.

Anem a exemples pràctics.

El cristianisme divideix l'any en unes parts determinades en què hi situa uns esdeveniments sagrats que s'han de celebrar. Curiosament aquests esdeveniments coincideixen amb diferents èpoques dins d'un cicle (l'any) del qual en queda garantida la repetició, establint així un calendari. Per exemple, a Sant Joan fem fogueres i entra l'estiu.

Per Pasqua mor Jesucrist i comença la primavera; per Nadal naix Jesucrist i comença l'hivern, etc. (Ací trobem parelles de fets quotidians i sagrats, alhora).

Però abans he dit que per identificar una vivència religiosa no calia concebre la idea de divinitat. Veiem-ne exemples.

Una afició del València que va a veure els partits amb bufandes del "seu" equip. Persones que tenen passió pel Barça i es compren calcetins, coixins, samarretes, etc., del "seu" equip.

Votants que veuen en el "seus" líders polítics cabdills i/o profetes que ens diuen tot el que hem de fer. Moviments ecologistes que lluiten per la salut del planeta en què vivim i que pretenen manipular els nostres interessos i costums. Professors i